

CIVILRETLIGT SAMARBEJDE

Den fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser, kapital og mennesker over grænserne øges løbende. I civilretlige spørgsmål med grænseoverskridende virkninger udvikler EU et retligt samarbejde og bygger bro mellem de forskellige retssystemer. De vigtigste mål er retssikkerhed og en ubesværet og effektiv adgang til domstolene, hvilket indebærer, at det er let at finde frem til den kompetente retsmyndighed, en klar angivelse af gældende ret samt hurtige og effektive anerkendelses- og fuldbyrdelsesprocedurer.

RETSGRUNDLAG

Artikel 81 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF). Protokol nr. 21 og 22, der er knyttet som bilag til traktaterne.

MÅL

I et europæisk retsområde bør enkeltpersoner ikke forhindres i eller afskrækkes fra at udøve deres rettigheder. Uforeneligheden og kompleksiteten af de retlige eller administrative systemer i medlemsstaterne bør ikke være en hindring. Lovgivningen på dette følsomme område dækker klassisk civilret, som omfatter en bred vifte af områder, lige fra familieretten til købeloven. Den dækker også procesretten, som indtil for nylig udelukkende henhørte under medlemsstaternes ansvarsområde. Reglerne inden for den private aftaleret i EU falder ind under EU's civilret, men er tæt forbundet med den frie bevægelighed for varer og tjenesteydelser og er derfor omfattet af traktatens bestemmelser om det indre marked ([2.1.7.](#)).

International privatret har til formål at håndtere de grænseoverskridende aspekter af alle spørgsmål vedrørende forholdet mellem privatpersoner, såsom familieret, ejendomsret og aftaleret. Foranstaltninger vedrørende familieret med grænseoverskridende konsekvenser skal vedtages af Rådet med enstemmighed (artikel 81, stk. 3, andet afsnit, i TEUF). De vigtigste redskaber til at lette adgangen til domstolene på tværs af grænserne er princippet om gensidig anerkendelse, som er baseret på gensidig tillid mellem medlemsstaterne, og direkte retligt samarbejde mellem nationale domstole.

EU's indsats med hensyn til det civilretlige samarbejde sigter fortrinsvis mod at nå følgende mål:

- at sikre borgerne en øget grad af retssikkerhed i deres grænseoverskridende forbindelser på det civilretlige område

- at sikre borgerne en let og effektiv adgang til de civile domstole med henblik på bilæggelse af grænseoverskridende tvister
- at forenkle instrumenterne til grænseoverskridende samarbejde mellem de nationale civile retsinstanser
- at støtte uddannelse af dommere og andet personale i retsvæsenet.

Hver enkelt lovgivningsmæssige retsakt under udarbejdelse skal fremsendes til de nationale parlamenter (artikel 12 i traktaten om Den Europæiske Union (TEU)). De nationale parlamenter har desuden ret til at gøre indsigelse mod afgørelser om visse aspekter af familieretten, der har grænseoverskridende virkninger. Sådanne beslutninger kan kun træffes under den almindelige lovgivningsprocedure, hvis intet nationalt parlament modsætter sig dem (artikel 81, stk. 3, tredje afsnit, i TEUF).

RESULTATER

A. Den primære rets udvikling med hensyn til det civilretlige samarbejde

Det civilretlige samarbejde var ikke en del af Det Europæiske Fællesskabs mål ved vedtagelsen af oprettelsestraktaten. I EF-traktatens artikel 220 var det imidlertid fastsat, at medlemsstaterne skulle sikre »forenkling af formaliteter vedrørende gensidig anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og voldgiftskendelser«. Det civilretlige samarbejde blev officielt indføjet i EU's aktionssfære ved Maastrichttraktaten (1.1.3.), i den mellemstatslige søjle i »retlige og indre anliggender«. Amsterdamtraktaten henlagde det civilretlige samarbejde under fællesskabsområdet ved at overføre det fra traktaten om Den Europæiske Union til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab uden dog at underkaste det fællesskabsmetoden. Nicetraktaten (1.1.4.) gjorde det muligt at vedtage foranstaltninger vedrørende samarbejdet om civilretlige spørgsmål — bortset fra familieretlige spørgsmål — efter lovgivningsproceduren med fælles beslutningstagning.

På Det Europæiske Råds møde i Tampere (oktober 1999) blev grundlaget for det europæiske retsområde skabt. På Det Europæiske Råds møde i Haag (november 2004) blev det konstateret, at dette program ikke var gennemført i tilstrækkelig grad, og der blev lanceret en ny handlingsplan for 2005-2010. Haagprogrammet understregede behovet for at fortsætte gennemførelsen af den gensidige anerkendelse og udvide den til nye områder såsom familieformueretlige forhold, arv og testamenter. Haagprogrammet blev efterfulgt af Stockholmprogrammet, som udgør køreplanen for den fremtidige udvikling af området med frihed, sikkerhed og retfærdighed i løbet af femårsperioden 2010-2014.

Lissabontraktaten (1.1.5.) henlagde samtlige foranstaltninger vedrørende det civilretlige samarbejde under den almindelige lovgivningsprocedure. Familieretten er imidlertid fortsat underlagt en særlig lovgivningsprocedure: Rådet træffer afgørelse med enstemmighed efter høring af Europa-Parlamentet.

Det bør bemærkes, at Danmark og Irland har en fravalgsordning for så vidt angår tredje del, afsnit V, i TEUF (et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed) i henhold til protokol nr. 21 og 22, der er knyttet som bilag til traktaterne. Irland har en fleksibel fravalgsordning for lovgivning vedtaget på dette område, hvilket giver mulighed for

deltagelse eller ikkedeltagelse i lovgivning og lovgivningsmæssige initiativer på et ad hoc-grundlag (protokol nr. 21, der er knyttet som bilag til traktaterne). I modsætning hertil har Danmark en mere streng fravalgsordning fra området med frihed, sikkerhed og retfærdighed, hvilket betyder, at det ikke på nogen måde er en del af denne politik. Danmark opnåede med forhandlingerne om Lissabontraktaten en mulighed for at konvertere sin fravalgsmulighed til et fleksibelt tilvalg baseret på det irske fravalg (protokol nr. 22). Der blev afholdt en folkeafstemning den 3. december 2015 om godkendelse af, at man udnyttede denne mulighed ([4.2.1](#)). Det blev forkastet af 53 % af vælgerne.

B. De vigtigste vedtagne retsakter

1. Retternes kompetence og anerkendelse og fuldbyrdelse af retslige og udenretslige afgørelser

Det vigtigste instrument på dette område er [Europa-Parlamentets og Rådets forordning \(EU\) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område \(Bruxelles I-forordningen\)](#). Formålet med denne forordning er at harmonisere reglerne om kompetencekonflikt i medlemsstaterne samt at forenkle og fremskynde anerkendelsen og fuldbyrdelsen af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område. Bruxelles I-forordningen suppleres af [Rådets forordning \(EF\) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar \(»Bruxelles IIa-forordningen«\)](#). Øget mobilitet betyder, at der skabes familiemæssige bånd mellem personer af forskellige nationaliteter. Binationale par har behov for at vide, hvilke navne de kan give deres børn, og fraskilte skal være i stand til at starte forfra i et andet land uden at afbryde kontakten med deres børn. For så vidt angår børn, der bortføres af den ene af deres forældre, er Haagerkonventionen om de civile retlige virkninger af internationale barnebortførelser^[1], som har 99 (pr. oktober 2018) kontraherende stater, herunder alle medlemsstaterne, baseret på et meget enkelt mål: at sikre umiddelbar tilbagegivelse af det bortførte barn. Parallelt hermed er [Bruxelles IIa-forordningen](#) for nylig blevet omarbejdet, og den har fundet anvendelse siden juni 2019^[2]. Et af hovedformålene med revisionen af den var at forbedre de retsregler, der beskytter børn i tilfælde af tvister om forældreansvar på tværs af grænserne, såsom sager vedrørende forældremyndighed, samvær og børnebortførelser.

For at lette international inddrivelse af skyldige underholdsbidrag vedtog Rådet [forordning \(EF\) nr. 4/2009](#) i december 2008. Med denne forordning blev ensartede regler om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse samt samarbejde mellem de nationale myndigheder samlet i ét instrument. Med det formål at forbedre og fremskynde de grænseoverskridende insolvensprocedurer fastsætter Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2015/848 af 20. maj 2015 om insolvensbehandling ensartede regler om domstolskompetence, anerkendelse og lovvalg på dette område. For at fjerne eksekvaturen for afgørelser om ubestridte

[1]Konvention af 25. oktober 1980 om de civile retlige virkninger af internationale barnebortførelser.

[2]Rådets forordning af 25. juni 2019 om kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om internationale børnebortførelser (omarbejdning), EUT L178/1 (2019).

krav har Parlamentet og Rådet vedtaget [forordning \(EF\) nr. 805/2004](#), som indfører et europæisk tvangsfuldbyrdsdokument for ubestridte krav. [Europa-Parlamentets og Rådets forordning \(EU\) nr. 650/2012](#) om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv, og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis har til formål at fjerne de hindringer, borgerne støder på i forbindelse med håndhævelsen af deres rettigheder ved en international arv.

På grund af de forskellige retlige konsekvenser af de særlige karakteristika ved ægteskab og registreret partnerskab fremlagde Kommissionen i 2011 to forskellige forslag til forordning om formueordningen mellem internationale par. Begge forslag omhandler kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende formueordninger — dels med hensyn til formueordninger for ægtefæller og dels med hensyn til formueordninger for registrerede partnere.

2. Harmonisering af lovkonfliktreglerne

Der er vedtaget en række instrumenter på EU-niveau for at behandle de vigtigste spørgsmål vedrørende international privatret (navnlig Bruxelles- og Rom-forordningerne). Europa-Parlamentet og Rådet vedtog [forordning \(EF\) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser \("Rom I-forordningen"\)](#). Vedtagelsen af [forordning \(EF\) nr. 864/2007 af 11. juli 2007 om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontrakt \("Rom II-forordningen"\)](#) har muliggjort oprettelsen af et ensartet lovvalgsregelsæt for forpligtelser uden for kontrakt i civilretlige sager og i handelssager. Formålet med forordningen er således at forbedre retssikkerheden og forudsigeligheden af retssagernes udfald. Lovvalgsreglerne vedrørende underholdspligt findes i Rådets forordning (EF) nr. 4/2009 af 18. december 2008 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og samarbejde vedrørende underholdspligt. Med hensyn til lovvalgsreglerne i forbindelse med skilsmisse og separation vedtog Rådet i december 2010 [forordning \(EU\) nr. 1259/2010](#), som fastlægger en klar og komplet retlig ramme hvad angår skilsmisse og separation. Med hensyn til international arv fastsætter forordning (EU) nr. 650/2012 bl.a. lovvalgsregler.

3. Lettere adgang til domstolene

For at forbedre adgangen til domstolene i grænseoverskridende tvister har Rådet vedtaget direktiv 2003/8/EF, som fastsætter fælles mindsteregler for retshjælp. Formålet med direktivet er at garantere et »passende« retshjælpsniveau i grænseoverskridende sager til enhver, som ikke råder over tilstrækkelige midler. For at gøre de europæiske borgeres og virksomheders adgang til domstolene lettere og mere effektiv har EU indført fælles procedureregler med henblik på at forenkle og fremskynde bilæggelsen af grænseoverskridende tvister om småkrav samt grænseoverskridende inddrivelse af ubestridte pengekrav i hele EU. Der er tale om forordning (EF) nr. 861/2007 om indførelse af en **europæisk småkravsprocedure** og forordning (EF) nr. 1896/2006 om indførelse af en **europæisk betalingspåkravsprocedure**. Disse procedurer supplerer hinanden og er valgfri i forhold til de procedurer, der er fastsat i den nationale lovgivning. I [direktiv 2008/52/EF](#) fastsættes fælles regler om visse

aspekter af mægling på det civil- og handelsretlige område for at øge retssikkerheden og dermed fremme anvendelsen af denne tvistbilæggelsesmåde.

4. Instrumenter til grænseoverskridende samarbejde mellem de nationale civile retsinstanser

Artikel 81, stk. 2, litra a) og c), i TEUF pålægger Parlamentet og Rådet at vedtage foranstaltninger med sigte på at sikre gensidig anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser og forenelighed mellem medlemsstaternes regler om lovvalg og retternes kompetence. Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1393/2007 af 13. november 2007 (under revision på nuværende tidspunkt) har til formål at forenkle og fremskynde udvekslingen mellem medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter og således styrke effektivitet og hurtighed i retlige procedurer. For at lette og fremskynde samarbejdet mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område vedtog Rådet forordning (EF) nr. 1206/2001. Parlamentet afventer i øjeblikket Rådets holdning til Kommissionens to forslag [COM\(2018\)0378](#) og [COM\(2018\)0379](#)^[3]. For at forbedre, forenkle og fremskynde det retlige samarbejde mellem medlemsstaterne og fremme klageadgangen for borgere, der er part i grænseoverskridende retstvister, er der blevet oprettet et [europæisk retligt netværk på det civil- og handelsretlige område](#) ved [Rådets beslutning nr. 2001/470/EF af 28. maj 2001](#)^[4]. Netværket består af kontaktpunkter, der udpeges af medlemsstaterne, centrale myndigheder som fastsat i visse EU-instrumenter, retsembedsmænd og enhver myndighed, der har ansvar for det retlige samarbejde mellem statslige aktører (dommere og centrale myndigheder). Beslutning nr. 2001/470/EF blev ændret ved beslutning nr. 568/2009/EF af 18. juni 2009 med det formål at udvide og styrke de opgaver, der tildeles Det Europæiske Retlige Netværk (EJN) på det civil- og handelsretlige område. En vigtig nyskabelse i den nye beslutning er, at netværket åbnes op for faglige organisationer, der repræsenterer de juridiske erhverv, navnlig advokater, notarer, stævningsmænd og fogeder.

Udviklingen af anvendelsen af informations- og kommunikationsteknologier i retsplejen udgør et andet redskab til forenkling af det civilretlige samarbejde. Dette projekt blev lanceret i juni 2007 og gav sig udtryk i en EU-strategi for e-justice. Redskaberne under e-justice omfatter: den [europæiske e-justice-portal](#), der skal lette adgangen til retsvæsenet for borgere og virksomheder i hele Unionen, sammenkoblingen af nationale strafferegistre på europæisk niveau, en bedre anvendelse af videokonferencer i retssager, nyskabende oversættelsesværktøjer såsom maskinoversættelse, dynamiske onlineformularer og en europæisk database for juridiske oversættere og retstolke. Kommissionens årlige [resultattavle for retsområdet](#) er et informationsredskab, der skal hjælpe EU og medlemsstaterne med at skabe mere effektive retssystemer ved at tilvejebringe objektive, pålidelige og sammenlignelige

[3]Europa-Parlamentets lovgivningsmæssige beslutning af 13. februar 2019 om forslag til forordning om ændring af Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001 af 28. maj 2001 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område og Europa-Parlamentets lovgivningsmæssige beslutning af 13. februar 2019 om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1393/2007 om forkyndelse i medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager (forkyndelse af dokumenter).

[4][Europa-Parlamentets og Rådets beslutning nr. 568/2009/EF af 18. juni 2009 om ændring af Rådets beslutning 2001/470/EF om oprettelse af et europæisk retligt netværk på det civil- og handelsretlige område.](#)

data om kvaliteten, uafhængigheden og effektiviteten af retssystemerne i alle medlemsstaterne. Sådanne data er afgørende for at støtte reformer af de nationale retssystemer.

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

Med undtagelse af familieretten, hvor Rådet træffer afgørelse med enstemmighed og Parlamentet kun høres, finder den almindelige lovgivningsprocedure anvendelse på det retlige samarbejde i civile sager. Parlamentet har spillet en aktiv rolle i definitionen af de ovennævnte lovgivningsinstrumenters indhold. Det har tidligere konstateret, at en reel europæisk retskultur er nødvendig, for at borgerne fuldt ud kan drage fordel af de rettigheder, de gives med traktaterne. Uddannelse er et af de vigtigste elementer i denne henseende, især på retsområdet. Parlamentet vedtog i juni 2013 en beslutning om »forbedret adgang til domstolene: retshjælp i forbindelse med grænseoverskridende civil- og handelsretlige tvister«^[5].

For så vidt angår kompetence, lovvalg og anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem internationale par, som omfatter både formueforholdet mellem ægtefæller og de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber, havde Parlamentet i 2013 givet sin godkendelse, men de to retsakter forblev blokeret i Rådet i flere år. 23 medlemsstater blev derfor enige om et forstærket samarbejde (artikel 20 i TEU) for at komme videre med lovgivningsudkastet. Kommissionen fremsatte i begyndelsen af 2016 nogle nye forslag til retsakter, der med hensyn til indholdet var baseret på Parlamentets afstemning og tidligere opnåede kompromiser. [Rådets forordning \(EU\) 2016/1103 om indførelse af et forstærket samarbejde på området for kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller](#) blev endelig vedtaget den 24. juni 2016.

Med hensyn til den civile retspleje i Den Europæiske Union opfordrede Parlamentet i juli 2017 i henhold til artikel 225 i TEUF Kommissionen til at fremsætte et forslag til en lovgivningsmæssig retsakt inden den 30. juni 2018 på grundlag af artikel 81, stk. 2, i TEUF om fælles minimumsstandarder for den civile retspleje^[6]. Formålet med foreslåede EU-direktiv, der er knyttet som bilag til Parlamentets beslutning, er at tilnærme de civile retsplejesystemer til hinanden for at sikre fuld overholdelse af retten til en retfærdig rettergang som anerkendt i artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og artikel 6 i den europæiske menneskerettighedskonvention (4.1.2) ved at fastlægge minimumsstandarder for indledning, gennemførelse og afslutning af civile sager ved medlemsstaternes domstole.

Stillingen Europa-Parlamentets Mægler i Internationale Sager om Forældres Bortførelse af Børn blev oprettet i 1987 for at hjælpe børn af binationale ægteskaber/forhold, som bortføres af den ene af forældrene. Embedet, der altid indehaves af et siddende medlem af Europa-Parlamentet, blev omdøbt til "[Europa-Parlamentets koordinator for børns rettigheder](#)" i april 2018 under Elisabeth Morin-Chartier for at

[5]EUT C 65 af 19.2.2016, s. 12.

[6]Europa-Parlamentets beslutning af 4. juli 2017 med henstillinger til Kommissionen om fælles minimumsstandarder for den civile retspleje i Den Europæiske Union (EUT C 334 af 19.9.2018, s. 39).

afspejle udviklingen i det mandat, der fulgte med stillingen, så det kom til at omfatte børns rettigheder.

Ewa Kopacz har været Europa-Parlamentets koordinator for børns rettigheder siden juli 2019. Hendes forgængere var Anna Maria Corazza Bildt (2019), Elisabeth Morin-Chartier (2017-2019), Mairead McGuinness (2014-2017), Roberta Angelilli (2009-2014), Evelyne Gebhardt (2004-2009), Mary Banotti (1995-2004) og Marie-Claude Vayssade (1987-1994).

Udo Bux
02/2020

